

Djelovodni broj: 05-17/24-4

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE

NACIONALNI PREVENTIVNI MEHANIZAM

**Po Opcionom protokolu uz Konvenciju UN protiv torture
i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka**

NACRT IZVJEŠTAJA O OBILASKU

Zatvora u Bijelom Polju

Podgorica, decembar, 2025. godine

NACIONALNI MEHANIZAM ZA PREVENCIJU TORTURE CRNE GORE
Izveštaj o obilasku Zatvora u Bijelom Polju 2025. godine

Podaci o obilasku

Vrsta obilaska: Redovni obilazak;
Svrha obilaska: Analiza položaja pritvorenih lica i zatvorenih lica; prevencija torture
Datum obilaska: 17.06., 08.09. i 09.10.2025. godine;
Najava obilaska: Obilazak nije najavljen;
Tim za obilazak: Danijela Brajković, savjetnica Zaštitnika;
Mensur Bošnjak, savjetnik Zaštitnika¹;

Faza I – razgovor sa načelnikom

Na početku obilaska tim je razgovarao sa načelnikom tokom kojeg su predstavljeni planirane aktivnosti tokom obilaska i od načelnika dobijene informacije o aktuelnom stanju u zatvoru.

Faza II – obilazak Zatvora

Obavljen je obilazak Zatvora za kratke kazne i Istražnog zatvora.

Faza III – razgovor sa zatvorenim i pritvorenim licima

Tim NPM-a obavio je razgovor licima koja izdržavaju pravosnažne kazne zatvora i onima koji se nalaze u pritvoru.

Faza IV – razgovor sa zaposlenima

Tokom obilaska tim NPM-a je razgovarao službenicima obezbjeđenja.

Faza V – uvid u dokumentaciju

Tokom obilaska obavljen je uvid u odgovarajuće evidencije u kojima se nalaze podaci vezani za izdržavanje kazne.

Faza VI – završni razgovor tima NPM-a

U završnom razgovoru iznešeni su utisci o aktuelnom stanju koje je tim NPM-a zabilježio.

¹ Svi izrazi koji se u ovom Izveštaju koriste u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

1. Uvod

Zaštitnik, u skladu sa Ustavom Crne Gore² i Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore³, vrši poslove Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) u cilju prevencije mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja lica lišenih slobode, a u skladu sa Zakonom o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka⁴.

NPM preduzima mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, sprovođenjem redovnih i kontrolnih obilazaka mjesta u kojima se nalaze ili se mogu naći lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, odlukom suda ili drugog državnog organa.

Članovi tima NPM-a imaju pravo:

- da bez prethodne najave obilaze organe, ustanove i organizacije i pregledaju prostorije u kojima se nalaze ili bi se mogla nalaziti lica lišena slobode;
- na pristup podacima o: organima, ustanovama i organizacijama u kojima se nalaze lica lišena slobode, broju lica lišenih slobode u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze i o postupanju sa licima lišenim slobode;
- da bez prisustva službenog lica razgovaraju sa licima lišenim slobode i drugim licima koja mogu da daju odgovarajuće informacije u vezi sa sumnjom da se krše ljudska prava u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze.

2. Opšte informacije

Tim NPM-a obavio je obilazak Zatvora u Bijelom Polju tokom kojeg su sagledani položaj i tretman pritvorenih i zatvorenih lica i aktuelni materijalni uslovi.

Tokom prvog obilaska evidentirano je 102 pritvorena lica, potom 117, dok je tokom trećeg obilaska njihov broj iznosio 107, pri čemu je na izdržavanju kazne zatvora u junu bilo 465 lica, a u oktobru boravilo svega 26 lica, što ukazuje na izražen porast pritiska u segmentu pritvora, usljed čega su, iako su smještajni kapaciteti formalno povećani, pojedine prostorije adaptirane u smještajne i opremljene krevetima kako bi se odgovorilo na povećan broj pritvorenika.

² Član 81 Ustava Crne Gore;

³ Zakon o Zaštitniku ("Službeni list Crne Gore", br. 042/11 od 15.08.2011, 032/14 od 30.07.2014, 021/17 od 31.03.2017);

⁴ "Službeni list Crne Gore – međunarodni ugovori", br 9/2008;

Tokom monitoringa na uvid je tražena određena dokumentacija, kako bi se sagledalo postupanje tokom izdržavanja kazne ali i prilikom prvog ljekarskog pregleda.

3. Razgovor sa pritvorenim i zatvorenim licima

Razgovori su obavljani sa pritvorenim i zatvorenim licima, koji su izrazili želju, poštujući odnos povjerljivosti.

Pritvorena i osuđena lica tokom razgovora navode da su interpersonalni odnosi među zatvorenicima uglavnom opterećeni uslovima prenatrpanosti, ograničenim prostorom i stalnom izloženošću drugim licima, što povremeno dovodi do verbalnih konflikata, napetosti i osjećaja nesigurnosti, naročito među ranjivijim kategorijama. Ishrana se ocjenjuje kao kvantitativno dovoljna, ali kvalitativno jednolična.

U pogledu ljekarske zaštite, lica ističu otežan i spor pristup zdravstvenim uslugama, ograničenu dostupnost ljekara i lijekova, kao i nedovoljnu učestalost specijalističkih pregleda, posebno kada je riječ o psihološkoj i psihijatrijskoj podršci.

Penalni povratnici opet su ukazali na problem adaptacije nakon izlaska iz zatvora i sa najvećim akentom na pronalaženje zaposlenja.

4. Uslovi za boravak u Zatvoru u Bijelom Polju

Tim NPM-a je i ranije utvrdio da su materijalni uslovi smještaja neujednačeni i značajno variraju od prostorije do prostorije, pri čemu su pojedine sobe relativno bolje opremljene i funkcionalnije, dok su druge slabo uslovne, slabo osvijetljene i neuslovne za duži boravak.

U dijelu smještajnih jedinica evidentirana je prenatrpanost namještajem i ležajevima, često kao posljedica adaptacije prostora koji prvobitno nisu bili namijenjeni za boravak lica lišenih slobode, što dodatno umanjuje raspoloživi životni prostor. Takvi uslovi otežavaju kretanje, održavanje higijene i očuvanje privatnosti, te ne obezbjeđuju minimalni standard komfora i dostojanstva propisan važećim domaćim propisima i međunarodnim standardima.

Fotografija br. 1 - jedna od neuslovnih smještajnih soba, izrazito uska i prenatrpana, sa minimalnim životnim prostorom.

Takođe NPM je ponovio, da je neophodno je osigurati ujednačene uslove života u svim smještajnim prostorijama, u cilju garantovanja jednakog postupanja, očuvanja ljudskog dostojanstva i poštovanja važećih nacionalnih i međunarodnih standarda.

5. Tretman u zatvoru

Iako se pojedine aktivnosti usmjerene na resocijalizaciju, poput obrazovanja, stručnih obuka i povremenih kurseva koji mogu imati značaj u postpenalnom životu, sporadično sprovode, tretmanski rad u cjelini ostaje nedovoljno razvijen, fragmentaran i ograničenog obuhvata.

Uočava se izostanak kontinuiranog, strukturiranog i individualizovanog pristupa koji bi bio zasnovan na procjeni potreba, rizika i resursa svakog lica lišenog slobode. Neophodno je unaprijediti tretman kroz plansko, ciljno i intenzivnije uključivanje pritvorenih i osuđenih lica u obrazovne, radno-okupacione i psihosocijalne programe, kako bi se resocijalizacija sprovodila kao suštinski proces. Psihološka podrška se ne realizuje jer ovaj zatvor i dalje nema ovu vrstu kadra.

Takođe, nisu dostupni ni programi za prevenciju zavisnosti od psihoaktivnih supstanci koji bi pružali podršku i strategije za izbegavanje ponovnog ulaska u zavisnost nakon izlaska iz zatvora.

NPM podsjeća da bi različiti programi modifikacije ponašanja, tokom boravka u zatvoru, trebali biti kontinuirano dostupni - poput rada na socijalnim vještinama i ponašanju - vještine komunikacije, rješavanja konflikata, upravljanja bijesom itd.

Tokom prethodnih obilazaka ukazano je na važnost unutrašnje postpenalne pomoći. Evropska zatvorska pravila i savremeni penološki pristupi naglašavaju da priprema za otpust treba da započne od samog prijema u ustanovu, kroz individualne planove tretmana koji integrišu obrazovne, radne i savjetodavne sadržaje.

6. Zdravstvena zaštita u zatvoru

Kadrovske kapacitete čine zdravstvene službe čine dva ljekara i četiri medicinska tehničara. Ljekari se angažuju na osnovu ugovora o privremenim i povremenim poslovima- ljekar specijalista urgentne medicine i ljekar specijalista psihijatrije.

Izabrani doktor (specijalista Urgentne medicine) radi svakodnevno do 4 sata i po pozivu, van tog termina.

Specijalista psihijatrije radi jednom nedeljno i po potrebi, po pozivu.

Tim je ponovio da su neophodne fotografske zabilješke koje bi pratile opis povreda u situacijama kada je to neophodno. Ovi podaci imaju poseban značaj, imajući u vidu da Istanbulski protokol, kao međunarodno priznati standard za efikasno istraživanje i dokumentovanje navoda o mučenju i drugim oblicima zlostavljanja, izričito naglašava važnost detaljne, objektivne i potkrijepljene medicinske dokumentacije, uključujući i fotografisanje vidljivih povreda.

Fotografska dokumentacija predstavlja ključni dokazni element koji omogućava preciznije praćenje dinamike nastanka i razvoja povreda, povećava vjerodostojnost medicinskih nalaza i doprinosi transparentnosti postupanja. Njeno odsustvo može umanjiti dokaznu vrijednost medicinske dokumentacije i otežati nezavisnu procjenu eventualnih navoda o neprimjerenom postupanju, što nije u skladu sa obavezama koje proizilaze iz Istanbulskog protokola i međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava. Viru postojećeg informacionog sistema, kako bi na taj način ostvario uvid u ranije liječenje pacijenta.

7. Saradnja službenih lica sa timom NPM-a

Tokom obilaska ostvarena je puna saradnja zaposlenih sa delegacijom NPM-a, omogućeno je da NPM ostvari svoj mandat. Članovima tima NPM-a pružene su tražene informacije, omogućen je obilazak prostorija u kojima se nalaze pritvorena lica, obavljen je uvid u traženu dokumentaciju.

8. Zaključak

Nakon obavljenog monitoringa zapažamo da su materijalni uslovi smještaja neujednačeni i u dijelu smještajnih jedinica ne dostižu minimum standarda. Prenatrganost, ograničen životni prostor, neadekvatna ventilacija i adaptacija prostorija koje prvobitno nisu bile namijenjene za smještaj lica lišenih slobode ukazuju na strukturne nedostatke koji mogu imati negativan uticaj na fizičko i mentalno zdravlje. Usljed povećanog broja pritvorenih lica, dio prostora koji je bio predviđen za rekreativne aktivnosti privremeno je stavljen van funkcije, zbog čega zatvorenici u periodu od nekoliko mjeseci nisu imali mogućnost korišćenja sadržaja poput stonog tenisa,

tertane i slično. Iako je evidentno da zatvorske vlasti ulažu napore u organizacionom i tehničkom smislu kako bi odgovorile na izazove svakodnevnog funkcionisanja ustanove, prekomjeran pritisak usljed povećanog broja pritvorenih lica direktno utiče na uslove smještaja. Zaštitnik kao NPM ponavlja da je neophodno obezbijediti ujednačene, funkcionalne i standardima usklađene uslove smještaja.

Realizacija tretmanskih aktivnosti sa ciljem resocijalizacije trebala bi imati kontinuitet u primjeni. Tretmanski rad je nedovoljno razvijen, fragmentaran i ograničenog obuhvata, te se ključne resocijalizacijske aktivnosti sprovode sporadično, bez jasne sistematičnosti i individualizacije. Izostanak kontinuiteta i ciljanih programa umanjuje resocijalizacijsku funkciju izvršenja kazne i otežava pripremu lica lišenih slobode za povratak u zajednicu. Neophodno je unaprijediti tretman kroz planski, individualno prilagođen i multidisciplinarni pristup, sa posebnim naglaskom na obrazovne, radno-okupacione i psihosocijalne programe, kao i na razvoj unutrašnje postpenalne pomoći.

U odnosu na zdravstvenu zaštitu ponavljamo da je dosljedna primjena standarda Istanbulske protokola od suštinskog je značaja za prevenciju mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, kao i za efikasnu zaštitu prava lica lišenih slobode. Nedostaci u medicinskoj dokumentaciji, tj. izostanak fotografske evidencije povreda kada je to indicirano, ukazuju na potrebu za unapređenjem prakse dokumentovanja u skladu sa međunarodnim standardima. Potpuna, precizna i objektivna medicinska dokumentacija predstavlja ključni mehanizam transparentnosti, odgovornosti i pravne sigurnosti, te je neophodno obezbijediti da zdravstvena služba dosljedno primjenjuje principe i smjernice Istanbulske protokola u svim relevantnim situacijama.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM ponavlja preporuku Zatvoru u Bijelom Polju:

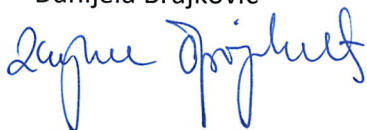
- da u slučajevima evidentiranja povreda, medicinski karton obavezno sadrži i foto dokumentaciju istih;
- da se tretmanski rad unaprijedi sprovođenjem rehabilitacijskih radionica sa jasno definisanim programima rada.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Zatvoru u Bijelom Polju:

- da se u okviru raspoloživih kapaciteta, preispita raspored smještaja i opremljenost soba, te preduzme konkretne mjere kako bi se obezbijedili ujednačeni minimalni uslovi boravka u svim smještajnim prostorijama.

Savjetnici Zaštitnika za zaštitu od torture, bezbjednost i NPM

Danijela Brajković

Mensur Bošnjak

